

Moduł Piecza zastępcza

Koncepcja modułu Piecza zastępcza

Autor: Elżbieta Matusiak

Wprowadzenie

Zajęcia w ramach modułu „Piecza zastępcza” są realizowane w ramach projektu pn. „Usamodzielnieni finansowo – szkolenia dla osób działających na rzecz dzieci w pieczy zastępczej oraz ich rodzin biologicznych”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Działanie 3.1. Kompetencje w szkolnictwie wyższym, Oś priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju.

I. Cel projektu

Celem projektu „Usamodzielnieni finansowo – szkolenia dla osób działających na rzecz dzieci w pieczy zastępczej oraz ich rodzin biologicznych” jest podniesienie kompetencji z zakresu ekonomii i finansów, kompetencji i komunikacji społecznej oraz pieczy zastępczej u pracowników jednostek pomocy społecznej i organizacji pozarządowych działających w obszarze pieczy zastępczej, dzięki realizacji szkoleń dla opiekunów i osób bezpośrednio pracujących z dziećmi, młodzieżą i ich rodzinami.

II. Uzasadnienie realizacji projektu

Analiza oferty szkoleniowej z zakresu przygotowania do usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej pokazuje, że brak jest szkoleń przygotowujących i wspierających pracowników jednostek pomocy społecznej, oraz organizacji pozarządowych do prowadzenia działań z zakresu ekonomii, ze szczególnym uwzględnieniem tematyki dotyczącej gospodarowania posiadanymi zasobami, planowania wydatków, wiedzy o mechanizmach rządzących gospodarką. Ponadto, osoby pracujące z trudnym i specyficznym klientem potrzebują szkoleń i wsparcia w podnoszeniu swoich kompetencji związanych z komunikacją społeczną. Na równi z poprzednimi ważna jest wiedza z zakresu systemu pieczy zastępczej, zakresu działania i kompetencji jej poszczególnych realizatorów.

III. Uczestnicy projektu

Projekt „Usamodzielnieni finansowo – szkolenia dla osób działających na rzecz dzieci w pieczy zastępczej oraz ich rodzin biologicznych” jest skierowany do pracowników jednostek pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych pracujących na rzecz osób usamodzielniających się i opuszczających pieczę zastępczą, zagrożonych wykluczeniem społecznym w szczególności tych, których dzieci przebywają w pieczy zastępczej lub są w grupie ryzyka umieszczenia ich w pieczy.

W szczególności uczestnikami projektu są:

- Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej
- Asystenci rodziny
- Opiekunowie zastępczy
- Opiekunowie usamodzielnienia
- Wolontariusze
- Wolontariusze seniorzy

Moduł „Piecza zastępcza”

Liczba godzin: 24 godziny lekcyjne (24 x 45 min)

I. Cele modułu Piecza zastępcza

Celem głównym modułu dotyczącego pieczy zastępczej jest: wyposażenie uczestników szkoleń w wiedzę dotyczącą pieczy zastępczej, uwarunkowań prawnych regulujących zakres działania i kompetencje poszczególnych osób realizujących zadania z zakresu pieczy zastępczej ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy i kompetencji związanych z przygotowaniem do usamodzielnienia i współpracy z osobą usamodzielnianą. Przygotowanie uczestników, poprzez ćwiczenia, do wsparcia osoby usamodzielnianej w opracowaniu indywidualnego planu usamodzielnienia.

II. Treść zajęć

1. Piecza zastępcza, jej podział i zadania poszczególnych pracowników systemu pieczy zastępczej

Czas trwania: 6 godzin szkoleniowych

Celem zajęć jest uporządkowanie wiedzy dotyczącej: pieczy zastępczej, zadań i kompetencji jej poszczególnych realizatorów, różnic pomiędzy poszczególnymi formami, zakresu działań wolontariatu. Celem nadrzędnym jest ugruntowanie świadomości, że proces usamodzielnienia rozpoczyna się w dniu przyjęcia dziecka do pieczy zastępczej i że do powrotu dziecka usamodzielniającego się musi być również przygotowana jego rodzina biologiczna.

Przebieg zajęć:

- 1.1. Cele pieczy zastępczej.
- 1.2. Umocowania prawne – Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rozporządzenia Omówienie celów uczestników
- 1.3. Podział pieczy zastępczej na formy rodzinne i instytucjonalne – podobieństwa i różnice pomiędzy nimi

- 1.4. Zadania i kompetencje poszczególnych pracowników/realizatorów pieczy: opiekun zastępczy, rodzic zastępczy, koordynator pieczy, asystent rodziny, pracownik socjalny. Wspólne obszary działania.
- 1.5. Rola i zadania szczególnej osoby jaką jest opiekun usamodzielnienia.
- 1.6. Superwizja jako niezbędny element w pracy „helpera”.
- 1.7. Wolontariusze, wolontariat pracowniczy rodziny wspierające, rodziny pomocowe – jakie zadania można im powierzyć, jak dokumentować współpracę.

2. Rola i zadania Sądu Rodzinnego oraz kuratora w pieczy zastępczej

Czas trwania: 4 godziny szkoleniowe

Głównym celem zajęć jest zwiększenie wiedzy na temat współpracy, roli Sądu Rodzinnego, oraz kurateli sądowej. Zapoznanie lub przypomnienie uczestnikom modułu jakie możliwości i uprawnienia ma opiekun faktyczny, a jakie przedstawiciel ustawowy dziecka. Jakie obowiązki względem sądu w sprawach dotyczących dziecka w pieczy mają poszczególni realizatorzy zadania. W jaki sposób komunikować się z sądem.

Przebieg zajęć:

- 2.1. Ograniczenie, zawieszenie, pozbawienie praw rodzicielskich. Opiekun ustawowy
- 2.2. Rola sądu rodzinnego oraz kuratora w pieczy zastępczej.
- 2.3. Kto podejmuje decyzje względem dziecka i rodziny? Jak należy je realizować? Kiedy i jak można się od nich odwołać?
- 2.4. Jakie są zależności i obowiązki poszczególnych pracowników systemu pieczy zastępczej względem sądu?
- 2.5. Jak formułować pisma sądowe? Co oznaczają sygnatury sądowe?

3. Psycholog i terapeuta – osoby niezbędne w systemie pieczy zastępczej. Praca z dzieckiem i młodzieżą po traumie

Czas trwania: 3 godziny szkoleniowe

Blok zajęć jest realizowany celem zwrócenia uczestnikom uwagi na rolę terapeuty, psychologa w systemie pieczy zastępczej. W trakcie zajęć uczestnicy otrzymają odpowiedź na pytanie z kim współpracować i jak uzyskać wsparcie terapeutyczne? Ponadto, uczestnicy uzyskają informacje na temat tego, jakie działania i zachowania podopiecznych dzieci oraz rodzin nie powinny dziwić i uznaje się je za normę, a jakie mogą niepokoić i należy na nie zwrócić baczną uwagę. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na tematy związane z pracą z dzieckiem i młodzieżą po doświadczeniu traumy oraz na znaczenie zaufania jako niezbędnego elementu efektywnej współpracy.

Przebieg zajęć:

- 3.1. Definicyjne ujęcie traumy.
- 3.2. Omówienie poszczególnych możliwości wsparcia i leczenia.
- 3.3. Praca z dzieckiem i młodzieżą po traumie.

4. Psycholog i terapeuta - osoby niezbędne w systemie pieczy zastępczej. Praca z rodziną wieloprotblemową

Czas trwania: 3 godziny szkoleniowe

Blok zajęć jest realizowany celem zwrócenia uczestnikom uwagi na rolę terapeuty, psychologa w systemie pieczy zastępczej. W trakcie zajęć uczestnicy otrzymają odpowiedź na pytanie z kim współpracować i jak uzyskać wsparcie terapeutyczne? Ponadto, uczestnicy uzyskają informacje na temat tego, jakie działania i zachowania podopiecznych dzieci oraz rodzin nie powinny dziwić i uznaje się je za normę, a jakie mogą niepokoić i należy na nie zwrócić baczną uwagę. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na tematy związane z pracą z rodziną wieloprotblemową oraz na znaczenie zaufania jako niezbędnego elementu efektywnej współpracy.

Przebieg zajęć:

- 4.1. Dziecko w rodzinie wieloprotblemowej.
- 4.2. Diagnostyka, opieka, praca z rodziną wieloprotblemową.
- 4.3. Gdzie uzyskać specjalistyczną pomoc?

5. Praca z osobą usamodzielnianą - teoria i praktyka

Czas trwania: 8 godzin szkoleniowych

W trakcie zajęć większość czasu zostanie przeznaczona na działania praktyczne: przygotowanie niezbędnej wiedzy dotyczącej osoby usamodzielnianej, tworzeniu indywidualnego planu usamodzielniania, podnoszeniu kompetencji w tym zakresie. Uczestnicy dowiedzą się jak napisać wraz z młodym człowiekiem plan niepowtarzalny, nie będący fikcją lecz konkretem do realizacji. Jak dokonać wspólnie tego, by był to plan niepowtarzalny, tak jak niepowtarzalny jest jego realizator? Jaką rolę w procesie usamodzielniania pełni opiekun usamodzielniania? Z kim powinien współpracować i jak wspierać podopiecznego?

Przebieg zajęć:

- 5.1. Kim jest osoba usamodzielniana? Kim jest opiekun usamodzielniania? Jakie są jego obowiązki?

- 5.2. Zapisy ustawowe dotyczące procesu usamodzielnienia. Omówienie form pomocy przysługujących osobie usamodzielnianej.
- 5.3. Kiedy zaczyna się proces usamodzielnienia? – teoria a codzienność.
- 5.4. Przygotowanie do zapisu planu usamodzielnienia.
- 5.5. Praktyczne ćwiczenia w pisaniu indywidualnego planu usamodzielnienia.

III. Metody i formy prowadzenia zajęć

Zajęcia w ramach modułu „Piecza zastępcza” będą prowadzone z wykorzystaniem następujących metod:

- praca z dokumentami (ćwiczenia)
- konwersatorium
- prezentacja
- praca w grupach
- analiza przypadku
- gry i ćwiczenia symulacyjne

IV. Efekty kształcenia. Co uczestnik wie i potrafi po uczestnictwie w zajęciach?

Po udziale w zajęciach „Piecza zastępcza, jej podział i zadania poszczególnych pracowników systemu pieczy zastępczej” uczestnik:

- zna podstawowe akty prawne: Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz rozporządzenia
- wie, jakie są rodzaje pieczy zastępczej, jakie są różnice pomiędzy poszczególnymi formami, na podstawie jakich procedur dziecko umieszczane jest w pieczy zastępczej
- zna i rozumie cele pieczy zastępczej
- potrafi wskazać różnice pomiędzy zadaniami oraz kompetencjami poszczególnych realizatorów pieczy zastępczej
- rozumie rolę oraz wie jakie zadania ciążą na opiece usamodzielnienia
- rozumie wagę superwizji, dąży do indywidualnej współpracy z superwizorem
- potrafi zaplanować działania interdyscyplinarnej grupy działającej na rzecz dziecka usamodzielnianego
- wie jak można pozyskać wolontariuszy, kim są i jakie zadania można im powierzyć

Po udziale w zajęciach „Rola i zadania Sądu Rodzinnego oraz Kuratora w pieczy zastępczej” uczestnik:

- wie, jakie są zadania sądu rodzinnego,

- rozumie rolę sądu rodzinnego oraz kuratora w kontekście pieczy zastępczej,
- wie, jakie są różnice pomiędzy ograniczeniem, zawieszeniem i pozbawieniem praw rodzicielskich,
- orientuje się w procedurze „Niebieskiej Karty”,
- wie, jakie instytucje i organizacje działają na rzecz dobra dziecka, przeciwdziałają przemocy, czy też wspierają rodzinę i system pieczy zastępczej,
- potrafi sformułować pismo, opinię, zapytanie do sądu.

Po udziale w zajęciach „Psycholog i terapeuta – osoby niezbędne w systemie pieczy zastępczej. Praca z dzieckiem i młodzieżą po traumie” oraz Praca z rodziną wieloproblemową uczestnik:

- zna i rozumie takie pojęcia jak: bezpieczne więzi, trauma, rodzina wieloproblemowa,
- jest świadomy wagi i konieczności współpracy z terapeutą, psychologiem i psychiatrą w zakresie działań na rzecz dziecka w pieczy zastępczej,
- wie, gdzie można uzyskać pomoc specjalistyczną,
- potrafi świadomie obserwować i słuchać podopiecznych i przekazywać informacje specjalistom pracującym indywidualnie z dzieckiem i rodziną,
- wie, jak wspierać rodziny wieloproblemowe, oraz dzieci i młodzież po doświadczeniu traumy.

Po udziale w zajęciach „Praca z osobą usamodzielnianą – teoria i praktyka” uczestnik:

- zna pojęcia: osoba usamodzielniana, opiekun usamodzielnienia, proces usamodzielnienia, indywidualny plan usamodzielnienia,
- wie, jakie przepisy regulują proces usamodzielnienia wychowanka,
- potrafi powiedzieć co należy do obowiązków opiekuna usamodzielnienia,
- potrafi pokierować procesem gromadzenia informacji niezbędnych do zapisania Indywidualnego Procesu Usamodzielnienia,
- potrafi wspólnie z podopiecznym zapisać Indywidualny Plan Usamodzielnienia,
- rozumie, że proces usamodzielnienia rozpoczyna się bezpośrednio po przyjęciu dziecka do pieczy zastępczej,
- wie, jaka pomoc przysługuje osobie usamodzielnianej.

V. Sposoby oceny

Uczestnicy zostaną ocenieni na podstawie:

- Pre-testu wypełnionego na rozpoczęcie cyklu szkoleniowego,
- Post-test wypełnionego na zakończenie cyklu szkoleniowego.

VI. Literatura

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
2. Kodeks rodzinny i opiekuńczy.
3. Model usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej w Gdańsku – MOPR Gdańsk 2018 r.

**Koncepcja została przygotowana w ramach projektu
„Usamodzielnieni finansowo – szkolenia dla osób działających na rzecz dzieci w pieczy
zastępczej oraz ich rodzin biologicznych” współfinansowanego ze środków
Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.**

Wydawca:

**Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
Małopolska Szkoła Administracji Publicznej**

Kraków 2019 r.